

لیبرالیسم محافظه کار

گزیده نوشته‌های مهم متفکران امروز انگلوساکسون

ترجمه و تدوین
مرتضی مردیها

۱۳۹۹

فهرست مطالب

سیاس از همکاران.....	سیزده
پیشگفتار.....	پانزده
فصل اول: استیون پینکر.....	۱
دربارۀ پینکر.....	۳
استیون پینکر / فرایند متمدن شدن (از کتاب فرشتگان برتر ذات ما؛ چرا خشونت افول کرده است؟).....	۹
افت آمار قتل در اروپا.....	۱۱
تبیین کاهش آدم کشی در اروپا.....	۱۶
خشونت و نسبت آن با طبقات اجتماعی.....	۳۴
خشونت در دیگر نقاط جهان.....	۳۸
خشونت در ایالات متحد آمریکا.....	۴۴
ضدمتمدن شدن در دهۀ شصت.....	۵۸
بازمتمدن شدن در دهۀ ۱۹۹۰.....	۷۱
مصاحبۀ سردبیر مایند مترز با استیون پینکر دربارۀ خشونت.....	۸۳
پی‌نوشت‌ها.....	۸۸
فصل دوم: کیت ویندشاتل.....	۹۵
دربارۀ ویندشاتل.....	۹۷

«آکادمی علوم امریکا» و «انجمن انسان‌گرایی امریکا» جوایز علمی دریافت کرد و کتاب‌های او دو بار فیانیست جایزه پولیتزر شد.

پینکر، به عنوان یک دانشمند، مدافع نوعی اثبات‌گرایی و تجربه‌گرایی معتدل است، و به عنوان یک روشنفکر، منتقد جدی عموم جریان‌های ضدلیبرال همچون مارکسیسم، ساختارگرایی و پست‌مدرنیسم است. بخش عمده‌ای از تلاش او صرف نشان دادن این بوده است که چگونه بسیاری از مشاهیر این نسله‌ها، به سائق عقاید و علایق سیاسی و اجتماعی، به جنگ علم رفته‌اند و بسیاری از کشفیات علمی و دانشمندان و محققان را به خطا و توطئه و همدستی با قدرت سیاسی متهم کرده‌اند. در سال ۲۰۰۵ لورنس سامرز، رئیس دانشگاه هاروارد، درباره علت تفاوت چشمگیر تعداد دانشجویان دختر و پسر در رشته‌های مهندسی و علوم طبیعی و ریاضیات گفت که تعداد کم دختران در این رشته‌ها بیشتر به استعداد و علاقه آنان بازمی‌گردد تا به تبعیض و مسائل اجتماعی. این سخن در فضای روشنفکری و دانشگاهی غالباً معتقد به «برساخته بودن» امور و واکنش‌های تند برانگیخت. پینکر به دفاع از اظهار نظر رئیس دانشگاه گفت که سخنان سامرز فرضیه‌ای است برای توضیح دادن توزیع آماری استعداد و علاقه مرد و زن در رشته‌های درسی؛ این سزاوار یک بررسی علمی است نه دگم و فشار و جوسازی.

پینکر در طبقه‌بندی مرسوم سیاسی در راست میانه جای می‌گیرد، در عین حال خودش می‌گوید نه راست‌گرا است و نه چپ‌گرا. هر چند تأکید می‌کند که بیشتر لیبرتارین است تا او توریترین؛ اما او توضیحی می‌دهد که معلوم می‌شود نزدیکی‌اش به لیبرتاریسم به مرز بدبینی زیاد به دولت نمی‌رسد. می‌گوید در نوجوانی به آنارشیسم (یعنی به عدم ضرورت حکومت و قانون و نظم سلسله‌مراتبی) عقیده پیدا کردم تا اینکه یک بار، در اثر اعتصاب پلیس، شاهد چنان بی‌نظمی و شورش بودم که به کلی از این نظر روی برگرداندم. نیز او خود را فمینیست می‌داند اما فمینیسم «تساوی حقوق» که ریشه در سنت لیبرالی دارد نه فمینیسم جنسیت که رادیکال‌ها حامی آن هستند.

از میان کتاب‌های پینکر چهار کتاب شهرت بیشتری یافته‌اند. غریزه زبان، فکر چگونه کار می‌کند، لوح سفید، و فرشته‌های بهتر ذات ما. تمامی این کتاب‌های مفصل، ضمن اینکه استنادهای علمی و دانشگاهی را در حد بالایی مراعات کرده‌اند، به زبانی نوشته شده‌اند که خواننده غیرمتخصص ولی فرهیخته بتواند از آن بهره‌مند شود. ارزش کتاب‌های او علاوه بر تز علمی‌ای که مطرح و تقویت می‌کند و مبتنی است بر قدرت تحلیل و ابداع فردی و متکی به مقاله‌ها و کتاب‌های تحقیقی و تحلیلی غالباً طراز اول، این خصیصه را هم دارد که به برشمردن

نتایج مهمی می‌پردازد که از منظر اجتماعی بر پذیرش آن نظریه مترتب است. به این شکل و شیوه، کلیه کتاب‌های او علاوه بر ارزش علمی و دانشگاهی مضامینی هم دارند که از منظر روشنفکری مهم‌اند. نقل داده‌های متکی به اطلاعات عمومی فراوان از منابع مختلف اعم از روزنامه و مجله و کاریکاتور و تجربه‌ها و شنیده‌های شخصی و حتی گاهی برخی لطیفه‌ها، با زبانی خوش‌خوان و گاه طنزآلود، هنر دیگر پینکر است که خواندن کتاب‌های جدی، مفصل و پرمایه او را نسبتاً تسهیل می‌کند.

کتاب غریزه زبان^۱ این ایده را مورد دفاع قرار می‌دهد که نسبت زبان به انسان مانند قدرت تار تیندن در عنکبوت و قدرت سدسازی در سگ آبی است. یعنی اولاً یک غریزه است و ثانیاً منحصر به فرد. تکلم یک اختراع تاریخی تمدنی نیست، یک توانایی ذاتی است. البته توانایی‌ای که در یک روند تکاملی و در تعامل نوع و نیازهایش با محیط زیست بروز و ظهور یافته است. اینکه دستور زبان خیلی مواقع مراعات نمی‌شود (مثلاً پایان دادن یک جمله با حرف اضافه که در انگلیسی امروز بسیار شایع است) نشانه ضعف مردم در زبان نیست نشانه این است که تأکید کنندگان بر دستور زبان ذات زبان را دریافته‌اند. رد پای دفاع از نقش ژنتیک و انتخاب طبیعی به عنوان عاملی مهم در امر زبان در کتاب محرز است و این محور برخی انتقادات هم شده است. این کتاب جایزه «ویلیام جیمز» را از انجمن روانشناسی آمریکا و جایزه «پابلیک اینترست» را از جامعه زبان‌شناسان آمریکا برنده شد.

کتاب ذهن چگونه کار می‌کند^۲ کارکرد ذهن را، در مسائلی متنوعی همچون نگاه کردن، محاسبه، عاطفه و معنای زندگی، در چارچوب روانشناسی تکاملی بررسی می‌کند. نویسنده در این کتاب به این پرسش‌ها می‌پردازد: چه چیزی باعث می‌شود ما عقلانی باشیم و چرا در بسیاری موارد عقلانی نیستیم؟ چگونه قادر به تشخیص سه بعد هستیم؟ چگونه شادی، ترس، ناراحتی، میل جنسی در ما برانگیخته می‌شود؟ چرا عاشق می‌شویم؟ چگونه با صوابدیده‌های مشترک اخلاق و وجدان و مذهب دست و پنجه نرم می‌کنیم؟ از نظر او روانشناسی تکاملی، مشتمل بر نظریه نئوداروینیسم (روایتی که بر عنصر تطبیق‌گری و سازگاری یا همان ادپتیشن با محیط تأکید می‌کند) و نظریه کامپیوتری ذهن است که به این سؤالات بهترین پاسخ را می‌دهد. اما او علاوه بر این علوم، ارجاعات جالب توجهی به منابعی در دنیای هنر و ادبیات و فیلم هم می‌دهد که در میان متفکران طراز اول کمتر سابقه دارد.

1. *Language Instinct* (1994)

2. *How Mind Works* (1997)